

RIIGIMETSA TERVIKTUTVUSTUS HIUMAA VALLA TERRITOOORIUMIL

SISSEJUHATUS

RMK ehk Riigimetsa Majandamise Keskuse hoole all on ligikaudu 30% kogu Eestimaast. Seal asub 45% Eesti metsadest. RMK on Eesti riigile kuuluva metsa ja teiste mitmekesiste looduskoosluste hoidja, kaitsja ja majandaja. RMK kasvatab metsa, hoiab loodusväärtusi, teenib riigile metsa majandades tulu, loob looduses liikumise võimalusi ja jagab loodusharidust.

RMK eesmärgiks on majandada riigimetsa kehtlikult, et ka tulevased põlvkonnad saaksid metsahüvesid kasutada vähemalt samal määral, kui seda teeme meie. Metsade majandamise kõrval on üldsuse jaoks oluline riigimetsa avatus kõigile, kellel soov metsas jalutada-matkata ja seeni-marju korjata või selleks ettevalmistatud kohas telkida ning metsapuhkust nautida.

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Käesolev kava annab ülevaate **Hiiumaa vallas** asuvatest RMK hallatavatest metsadest ja möödunud kümnendi tegevustest ning kirjeldab omavalitsuse territooriumil kõrgendatud avaliku huviga riigimetsa alad ning plaanitavad tegevused nii looduskaitstes, külastuskorralduses kui ka metsamajanduses järgmiseks 10 aastaks. Tutvustusest on näha, milliseks kujuneb omavalitsuse territooriumil kasvava riigimetsa pindala ja vanuseline struktuur kehtlikul majandamisel, samuti see, kuidas ja millises mahus kavandatakse metsade uuendamist, hooldamist, metsaparandust ja looduskaitseteid.

RMK STRUKTUUR JA TOIMIMINE

RMK tegevusvaldkonnad on:

- maakasutus;
- metsamajandus;
- metsakorraldus;
- taimla- ja seemnemajandus;
- puiduturustus;
- looduskasutus, sh külastuskorraldus ja looduskaitse.

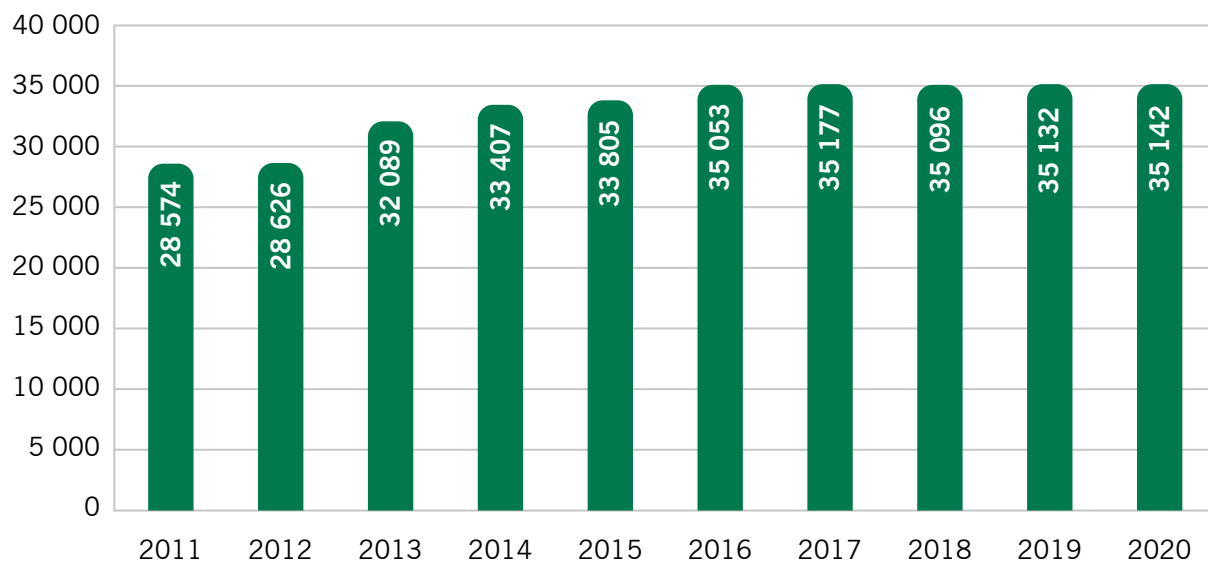
RMK koosseisu kuulub Sagadi metsakeskus, Elistvere loomapark ja Põlula kalakasvandus.

RMK-s töötab ligi 700 inimest, kokku saab RMK hallatavas metsas tööd umbes 6500 inimest.

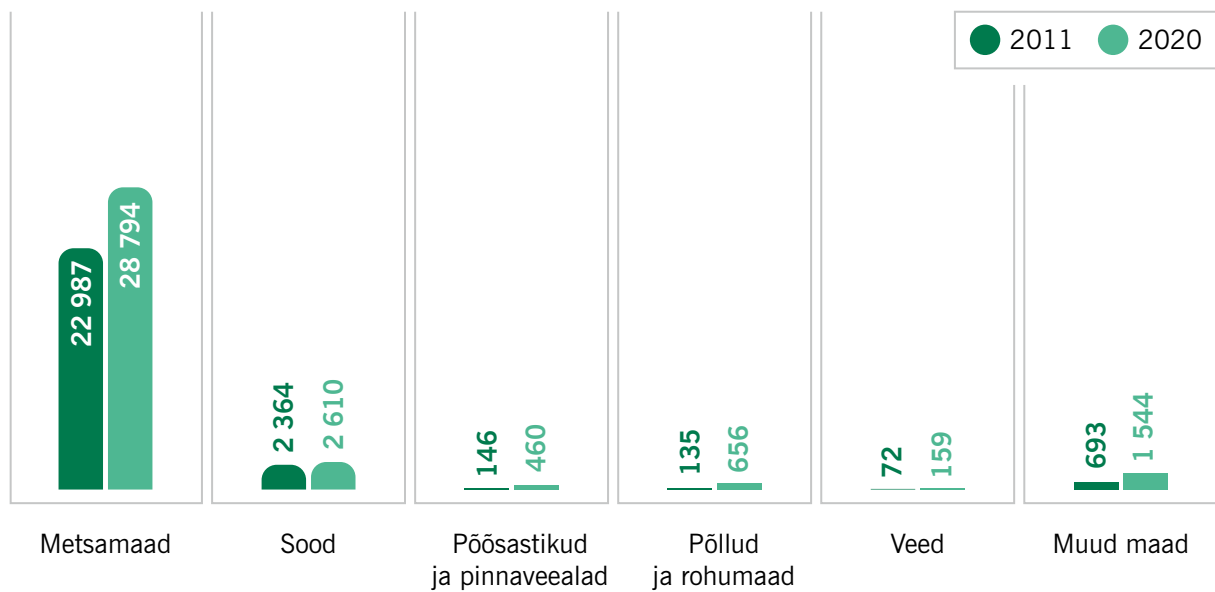
Eesti riigimetsa majandatakse säästvalt. Selle kinnituseks on RMK-le omistatud säästva metsanduse sertifikaadid FSC ja PEFC. RMK-l on ka keskkonnajuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 14001 ja kvaliteedijuhtimissüsteemi sertifikaat ISO 9001.

1. MAAKASUTUS

RMK hallatavate maade pindala **Hiumaa valla** territooriumil on **35 142 ha**, mis moodustab **34%** kohaliku omavalitsuse pindalast. Riigimetsamaade pindala muutus 2011.–2020. a on toodud joonisel 1 ja riigimaade kõlvikulised muutused joonisel 2.

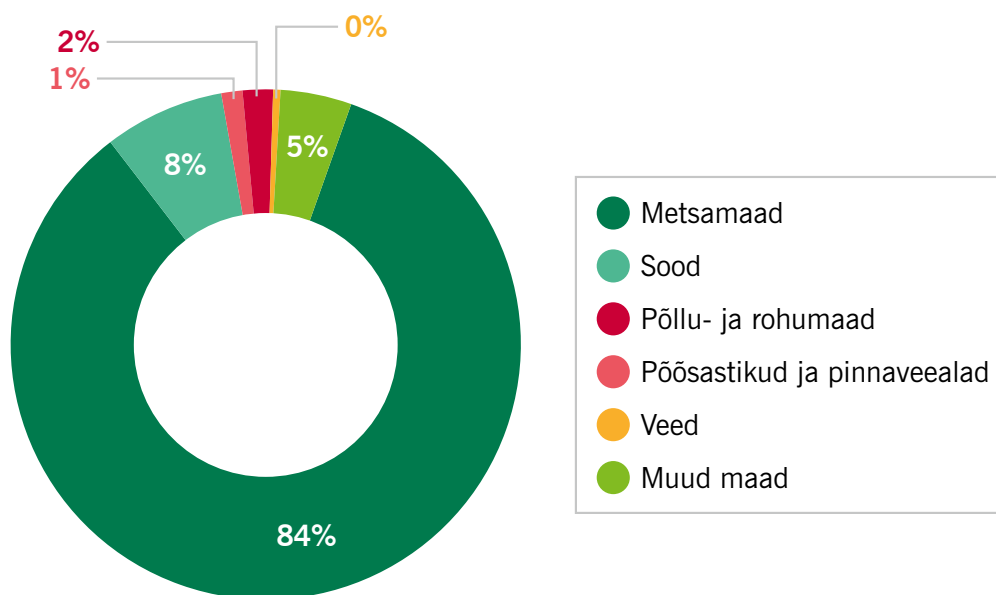

Joonis 1. Riigimetsa üldpindala muutus perioodil 2011.–2020. a, ha.

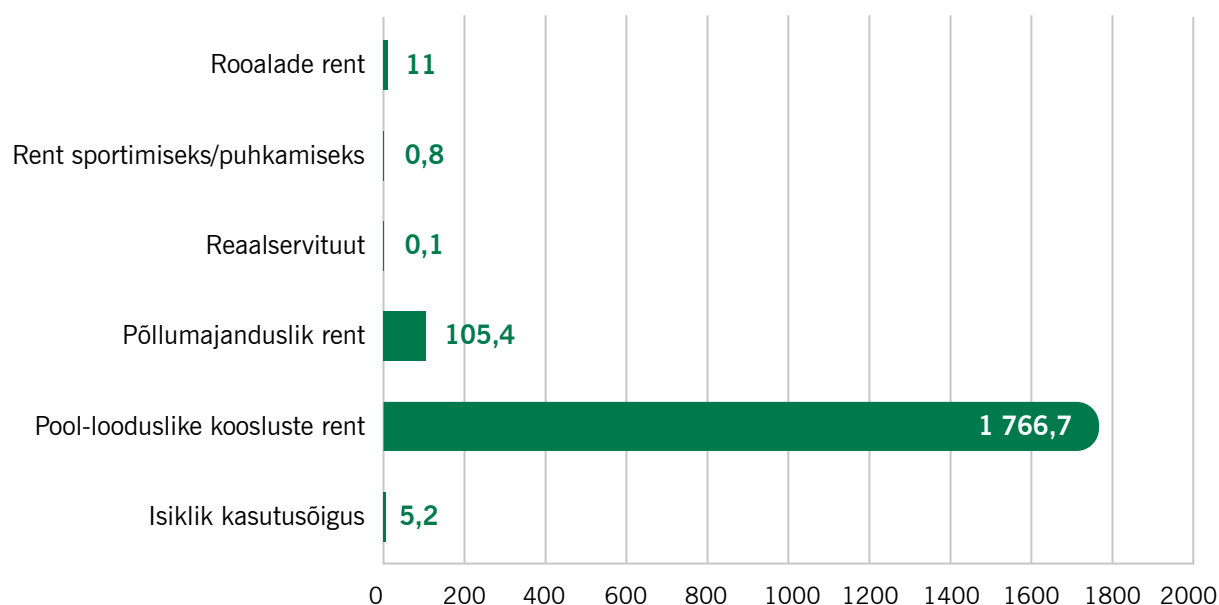
Joonis 2. Riigimetsa maade muutused kõlvikute lõikes 2011/2020. a, ha.

Praegu moodustab riigi metsamaa pindala omavalitsuse territooriumil asuvatest RMK hallatavatest maadest 84%, mis on 28 794 ha, mittemetsamaad võtavad enda alla 16%, millest suurima pindalaga on sood – 2610 ha.

Joonis 3. Riigi maade jagunemine 2020. a, %.

RMK on sõlminud riigimaale Hiiumaa vallas erinevaid maakasutuslepinguid, millest pindala poolest enamiku moodustavad poollooduslike koosluste rendiks sõlmitud lepingud – ligi 1767 ha.

Joonis 4. Lepingud riigimetsa maade kasutamiseks 2020. a, ha.

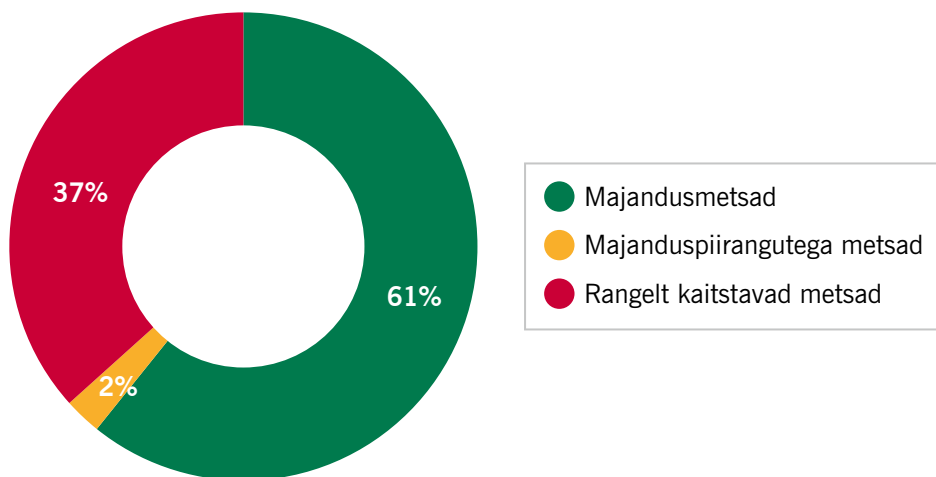
2. METSAVARUD

Hiiumaa valla riigimetsad jagunevad majandus-, majanduspiirangutega- ja rangelt kaitstavateks metsadeks (joonis 5). Praegu on riigimetsamaad vallas 28 794 ha, millest majandusmetsa on 17 498 ha, majanduspiirangutega metsa 741 ha ja rangelt kaitstavat metsa 10 555 ha. Metsakategooriate pindala võrdlus 10 aasta taguse ajaga on toodud joonisel 6.

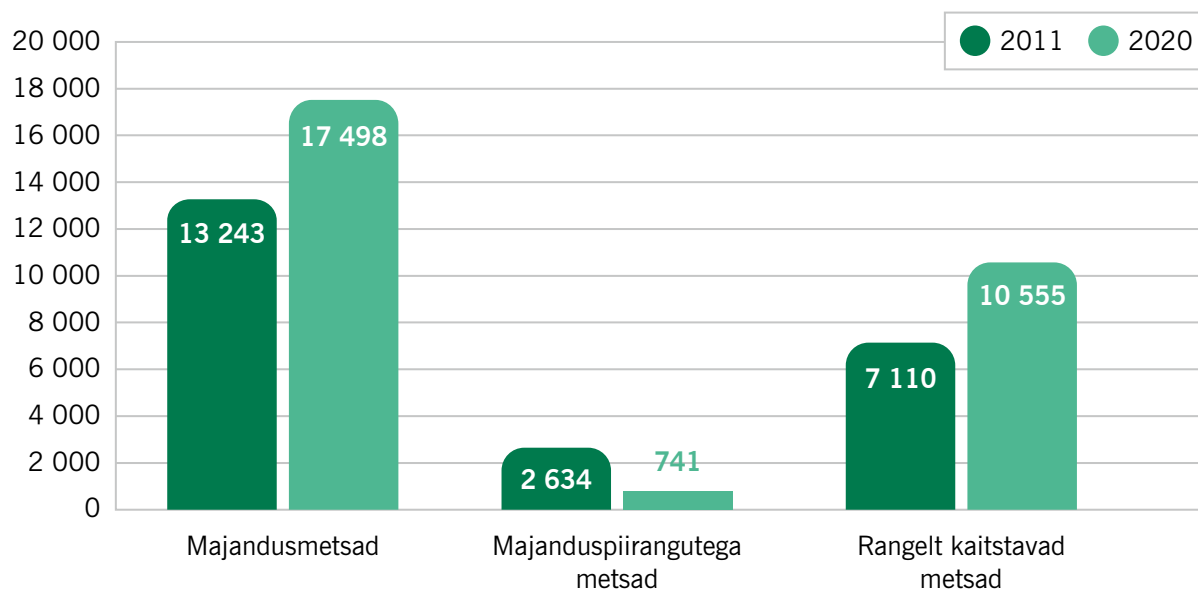
Rangelt kaitstavates metsades on majandustegevus keelatud (nt loodusreservaadid, kaitsealade ja püsielupaikade sihtkaitsevööndid ja vääriselupaigad).

Majanduspiirangutega metsades on majandustegevus lubatud arvestades kaitseala valitseja seatud piiranguid.

Majandusmetsades on majandustegevus lubatud metsaseaduse alusel.

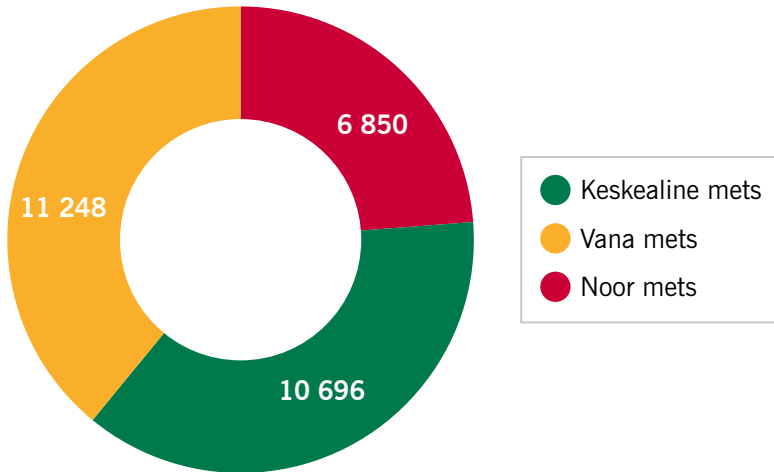
Joonis 5. Riigi metsamaade jagunemine kaitsekategooriatesse 2020. a, %.

Joonis 6. Riigi metsamaade kaitsekategooriate muutus 2011.–2020. a, ha.

Kuna metsade olemit ja elutsükli iseloomustab kõige paremini metsa vanuse muutus, siis oleme jaganud metsa kolme vanuseklassi:

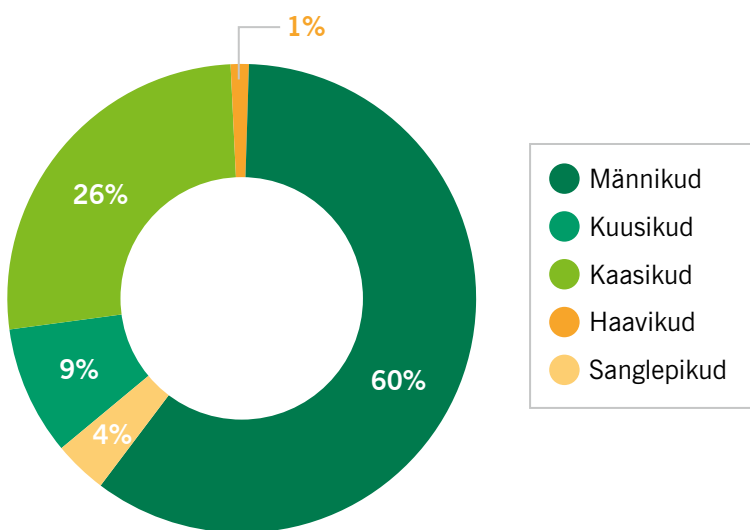
- noored metsad;
- keskealised metsad;
- vanad metsad.

Joonis 7. Riigi metsamaa jagunemine vanuseklasside alusel 2020. a, ha.

Erinevad kasvukohad ja mullad tingivad ka erinevate puuliikidega metsaosade kujunemise.

Metsade puuliigiline jagunemine on toodud joonisel 8. Enamiku Hiiumaa metsadest moodustavad männikud – 60%.

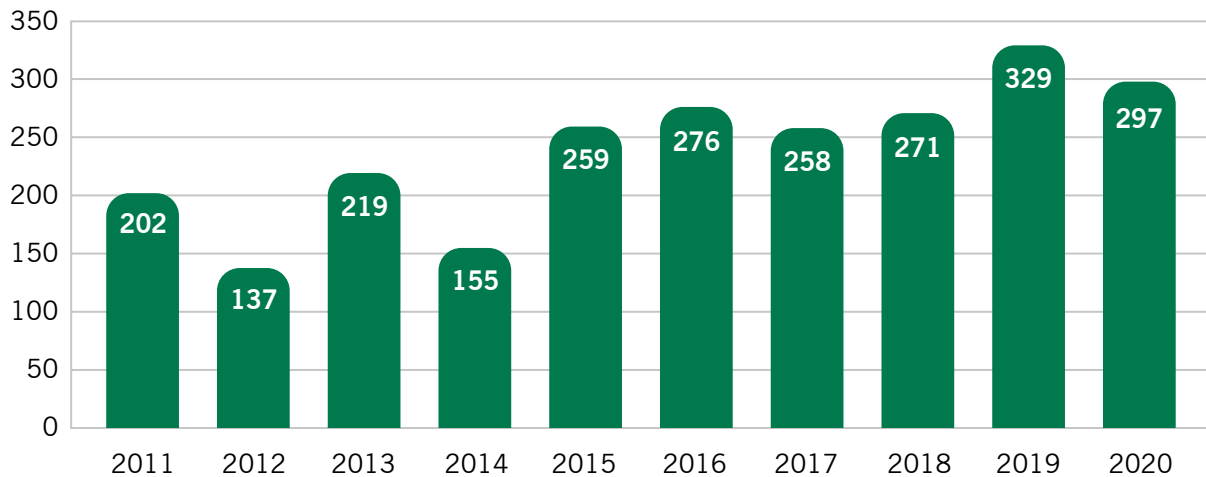

Joonis 8. Riigi metsamaa puuliigiline jagunemine 2020. a, %.

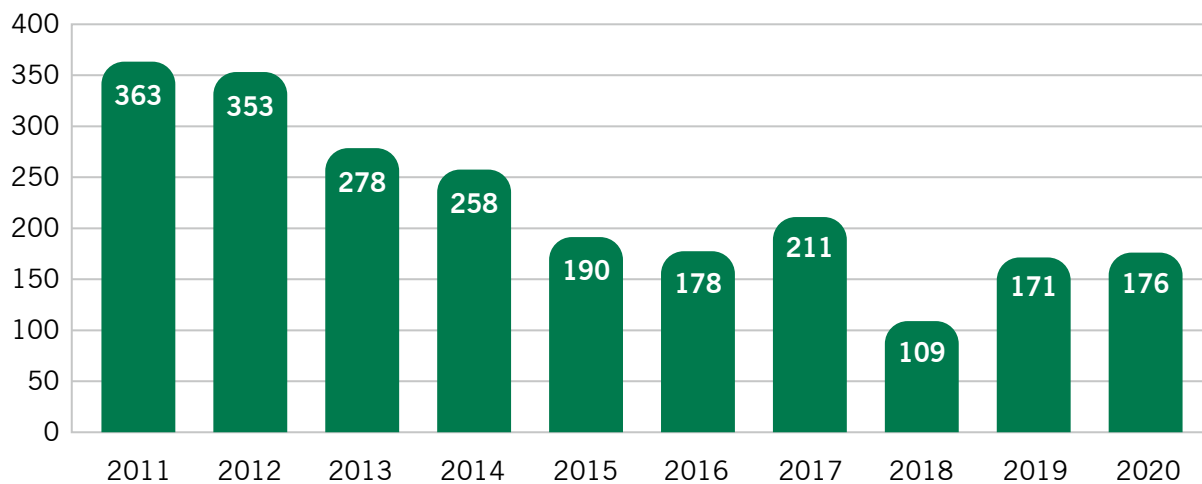
3. RAIED

Hiiumaa valla riigimetsas tehtud uuendusraiate pindala iseloomustab joonis 9. Mõõdunud kümnendil oli uuendusraiate pindala vahemikus 137 kuni 329 hektarit aastas.

Harvendusraiate pindala muutumist iseloomustab joonis 10. See on liikunud vahemikus 109 ha kuni 363 ha aastas.

Joonis 9. Uuendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

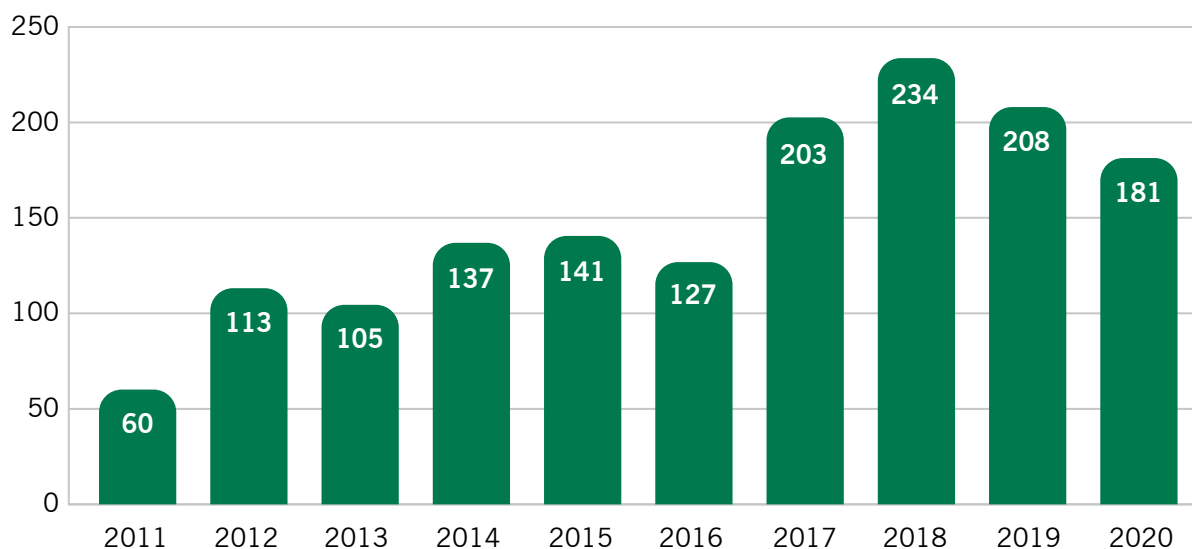

Joonis 10. Harvendusraiate pindala 2011.–2020. a, ha.

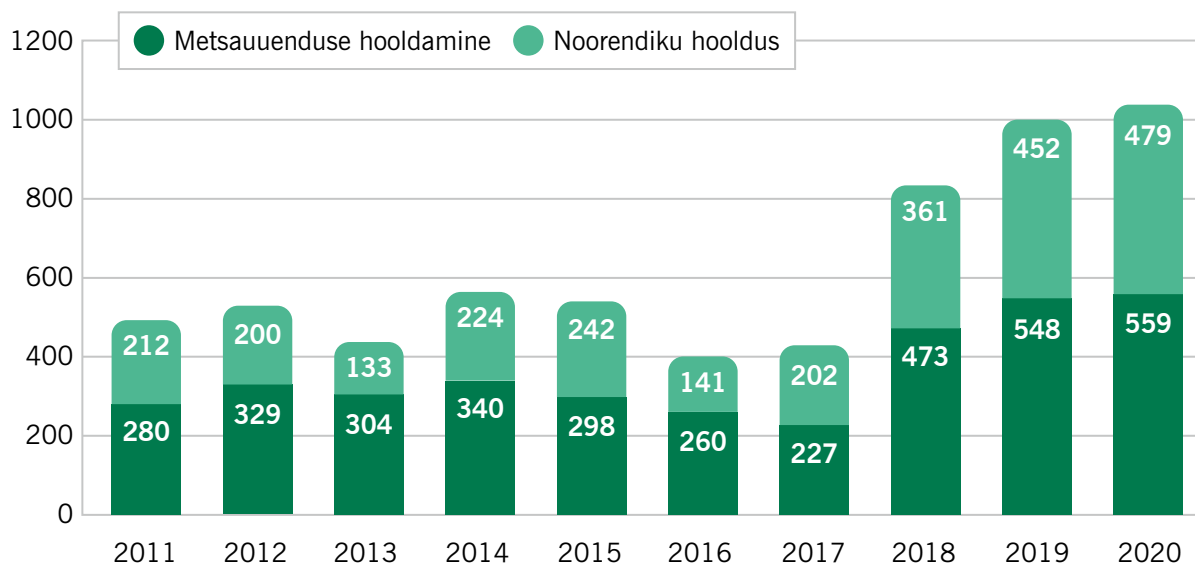
4. METSA KASVATAMINE

Uue metsa rajamise mahust annab ülevaate joonis 11. Möödunud kümnendil on uut metsa kasvama pandud keskmiselt 151 ha aastas. Viimastel aastatel on see pindala 200 ha lähedal.

Noore metsa hooldamise mahtudest annab ülevaate joonis 12. Noore metsa hooldamise käigus eemaldatakse istutatud või külvatud puude kasvu takistavad rohttaimed, põõsad ja puud. Viljakamates kasvukohtades tuleb seda teha ka mitu korda aastas. Hilisem noore metsa hooldus on suunatud tulevikupuistu kujundamisele.

Joonis 11. Uue metsa rajamine 2011.–2020. a, ha.

Joonis 12. Noore metsa hooldamine 2011.–2020. a, ha.

5. LOODUSKAITSE

Looduskaitsetöid tehakse loodusliku mitmekesisuse säilitamiseks RMK hoole all oleval riigimaal. Elurikkuse hoidmise olulisi põhimõtteid järgitakse ka majandatavas metsas.

Looduskaitsetööd viiakse läbi looduskaitseliste väärtuste säilitamiseks koostatavate lähteülesannete ja projektide alusel:

- ohustatud või kehvasti seisundis olevate liikide elupaikade taastamiseks;
- koosluste või poollooduslike koosluste taastamiseks ja hooldamiseks;
- kaitsealuste üksikobjektide hooldamiseks;
- parkide hooldamiseks.

Tabel 1. RMK looduskaitsetööd perioodil 2011.–2020. a

Looduskaitsetööd	Pindalad (ha)
Koosluste taastamine ja hooldus	52 a
Liigi elupaiga taastamine ja hooldustööd	8 ha
Ohtlike puude raie	4 ha
Parkide taastamine ja hooldus	112 ha
Poolloodusliku koosluse taastamistöö ja hooldus	361 ha
Sookoosluse taastamistöö ja hooldus	56 ha

Aastatel 2021–2030 jätkab RMK parkide hooldamist, poollooduslike koosluste taastamist ja soode taastamistööd. Suurimad on Tihu järvede ja Öngu raba taastamistööd.

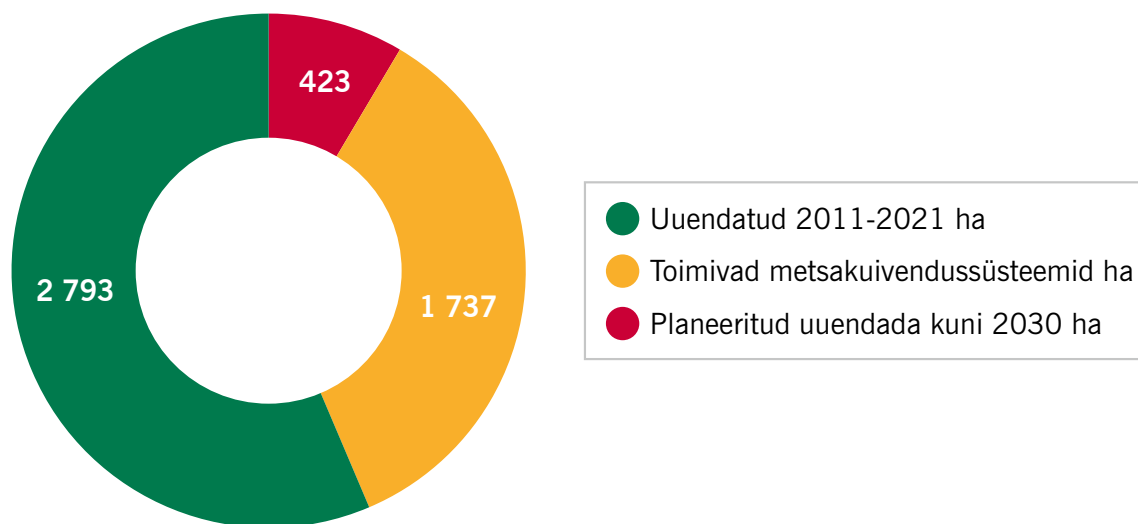
6. METSAPARANDUS

Riigimetsa majandamiseks ehitatakse metsateid ning hooldatakse ja rekonstrueeritakse olemasolevaid metsateid ja kuivendussüsteeme. Korrasolev teede- ning kuivendussüsteemide võrgustik aitab säilitada metsade juurdekasvu ja looduslikku kooslust.

Tabel 2. RMK kuivendussüsteemide ja metsateede olem

Kuivendussüsteemid, ha			Metsateed, km		
Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030	Olem 2021	Uuendatud 2011–2021	Planeeritud uuendada kuni 2030
4952	2793	422	337	65	39

Uusi kuivendussüsteeme riigimetsas ei rajata. Samuti ei rekonstrueerita kuivendussüsteeme rangelt kaitstavates metsades. Uusi kraave rajatakse metsa, kui need on vajalikud teede ehitamisel ja rekonstrueerimisel. Rangelt kaitstavates metsades ja kaitsealadel puhastatakse majandusmetsades paiknevate kuivendussüsteemide toimimiseks vajalikke kuivenduskraave.

Joonis 13. RMK kuivendussüsteemide pindala, ha.

7. KÜLASTUSKORRALDUS

Külastajate suunamiseks ja loodusteadlikkuse edendamiseks RMK hallatavatel puhke- ja kaitsealadel loob RMK looduses liikumise võimalusi. Maastiku seisundi säilitamiseks, külastuse suunamiseks, loodusteadlikkuse edendamiseks ja inimtekkeliste negatiivsete mõjude vähendamiseks on RMK rajanud külastustaristu.

RMK hallatavatest külastusobjektidest jäävad Hiiumaa valla territooriumile kõik 36 Hiiumaa külastusala külastusobjekti, sh Ristna külastuskeskus.

Hiiumaa valla territooriumil olevad RMK külastusobjektid paiknevad riigimetsa maadel ja on koondunud Kõpu poolsaarele, Kärdla lähedusse ja Kassari poolsaarele. Hiiumaa puhkeala populaarseimad külastusobjektid on rannikul paiknevad Tõrvanina, Palli ja Säätiribi telkimisalad ning Vanajõe oru, Rebastemäe ja Orjaku õpperajad.

Looduses liikumist ja säästlikku metsakasutust tutvustab ja loodusharidustegevusi pakub Ristna külastuskeskus.

Joonis 14. Hiiumaa valla territooriumil paiknevad RMK hallatavad külastusobjektid.

Külastusmahu seire ja külastajauuringu andmetele tuginedes tehti Hiiumaa külastusalale, sh. Ristna külastuskeskuse 2020. a 69 000 külastuskorda. Kõiki külastusobjekte hooldatakse ja vajadusel remonditakse pidevalt, samuti ajakohastatakse teavet. Rekonstrueerimiste käigus luuakse looduses liikumiseks paremaid võimalusi erinevatele külastajagruppidele.

Rekonstrueeritud on Tõrvanina telkimisala, 2020. aasta suvehooaja alguseks rekonstrueeriti ja laiendati Kaleste telkimisala, kus pääseb liikuma nii ratastooli kui ka lapsevanhaga. Kallaste puhkekohas ehitati pangapealsed trepid ning Luidja telkimisalal ja Leemeti matkarajal uuendati infotahvliid. Valmis Rebastemäe õpperaja rekonstrueerimise projekt. 2020. aastal algasid Palli ja Sääretirbi telkimisalade projekteerimise ettevalmistused, kus kavandati alade pinnasetaluvuse suurendamist. Eesmärgiks on projekteerida mõlema eelnevalt mainitud ala uued terviklahendused koos parkimisaladega. Endisest Kärkla-Tõrvanina matkarajast moodustati 2 uut rada, mis ei ole eramaa omandiküsimuste tõttu omavahel ühendatud. 2020. aastal valmis Kärkla matkarada ja 2021. aastal valmib Tõrvanina õpperada. 2021. a valmis saari ja mandrimaad ühendav RMK matkatee haru, mis annab võimaluse matkata läbi Kesk-Hiiumaa või ümber saare. Matkateega lisandus matkateelistele peatumis- ja ööbimiskohtadeks 3 uut lõkkekohta.

Lähiaastatel kavandatakse koos objektide rekonstrueerimisega laiendada telkimisvõimalusi Pallil ja Lõimandis, Ninaotsa telkimisalale on kavandatud rajada linnuvaatlustorn ja õpperada.

Külastusobjektide täpne paiknemine ja taristu kirjeldus on leitavad:

<https://www.loodusegakoos.ee/kuhuminna/puhkealad/hiiumaa-puhkeala>

Täiendav info ja külastusobjektidel planeeritud tegevused on leitavad Hiiumaa Saaremaa külastusalade külastuskorralduskava materjalidest:

<https://www.rmk.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid/kulastuskorralduskavad/saaremaa-ja-hiiumaa-kulastusalad>

8. PÄRANDKULTUURIOBJEKTID

Pärandkultuuri objekt on jälg eelmiste põlvkondade tegutsemisest maastikul. See on osa meie kultuurist, tükike meie rahvuslikust pärandist. Levinumad pärandkultuuri objektid on taluhoonete asukohad, kiviaiad, vanad metsateed ja kohanimed.

Selleks, et pärandkultuuri objektid raietööde tõttu, teadmatusest või niisama hooletusest ei hävineks, on oluline maaomanike ja maastikul tegutsejate teadlikkus ehk omanikuhoid.

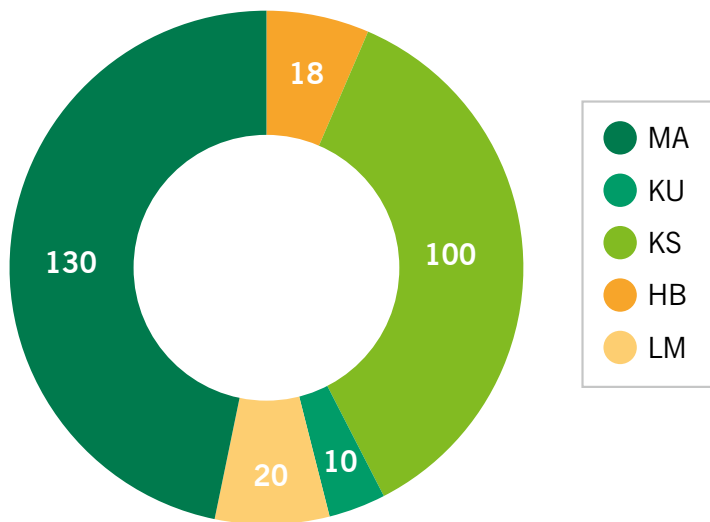
Tabel 3. Pärandkultuuriobjektide arv riigimetsamaal

Põlised talukohad	22
Vanad kohanimed	16
Põlised metsateed, jalgrajad, hobuseeed	12
Heinaküünid, kuhjalavad	11
Vahtkondade kordonid	9
Ajaloolised piirimärgid	7
Määratlemata objekt	7
Ajaloosündmuste, traditsioonidega seotud puistud	6
Eriotstarbel rajatud puistud	6
Okupatsiooniaja objektid	5
Muud (41 tüüpi)	77
Kokku	178

9. RAIETE PROGNOOS KUNI 2030

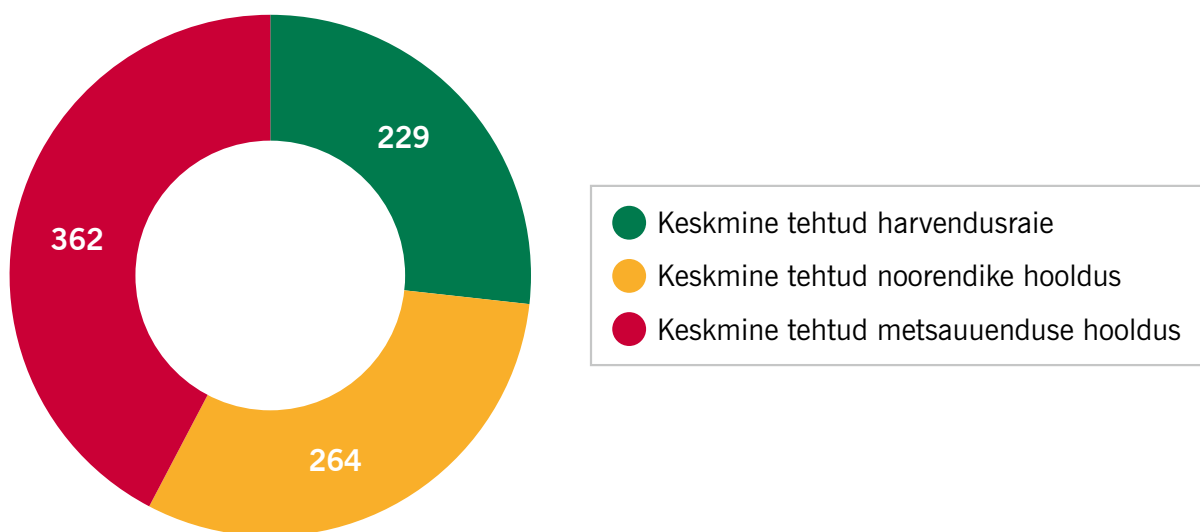
Arvestades Hiiumaa valla riigimetsade vanuselist jaotust, raieküpsete metsade osakaalu ja riigimetsa kestliku kasutamise printsiipi, on hinnanguline võimalik metsade uuendusraiate pindala keskeltläbi 278 hektarit aastas.

Uuendusraie liigid on lageraie ja turberaie.

Joonis 15. RMK uuendusraiate võimalik aastamaht puuliigiti, ha.

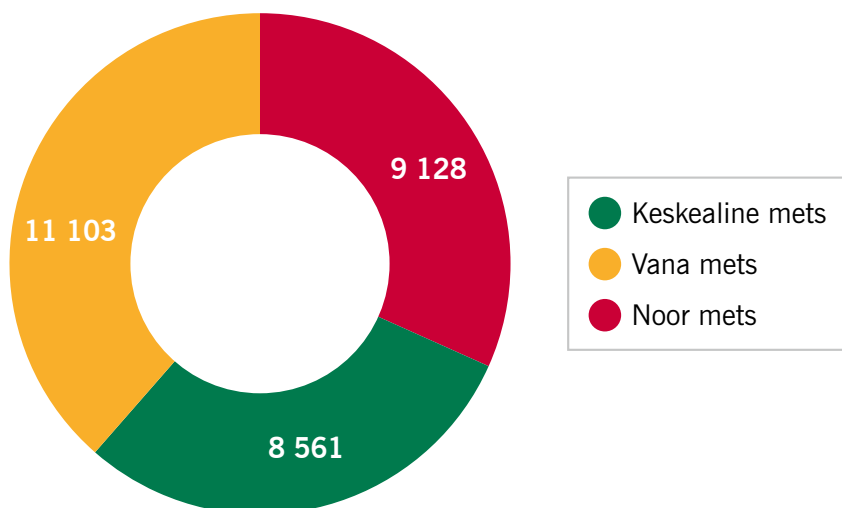
Metsa hoolduse prognoositav maht aastas on 855 hektarit, mis koosneb noore metsa hooldusest ja harvendusraietest.

Joonis 16. RMK metsa hoolduse prognoos, ha/aastas.

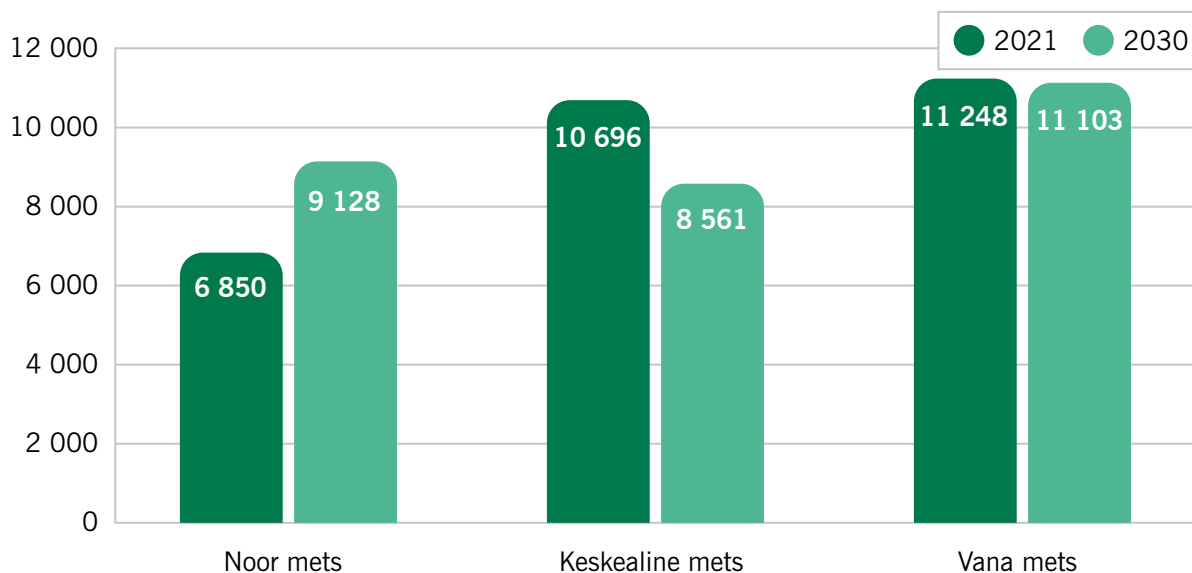
10. METSAVARUDE PROGNOOS 2030

Arvestades metsade praegust vanust, eelmises peatükis kirjeldatud uuendusraiate võimalikku mahtu ja metsa vanuse muutust 10 aasta jooksul, prognoosime metsade jagunemist vanuseklassidesse aastal 2030 järgnevalt.

Joonis 17. Riigi metsamaa jagunemise prognoos vanuseklasside alusel 2030. a, ha.

Metsa vanuseklasside muutumist kirjeldab joonis 18. Vana metsa osakaal ei ole langemas, noore metsa osakaal kasvab.

Joonis 18. Riigi metsamaa vanuseklasside muutuse prognoos 2021.–2030. a, ha.

11. KÕRGENDATUD AVALIKU HUVIGA RIIGIMETSA ALAD

Riigimetsa, mis asub asulate lähedal või mida inimesed aktiivselt kasutavad, peab RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaalaks. Nende alade läheduses elavaid või kinnistuid omavaid inimesi (kohalik kogukond või elanikud), keda metsatööd otseselt mõjutavad, kaasab RMK metsatööde planeerimisse.

Kohalikud kogukonnad või elanikud saavad teha RMK-le ettepanekuid metsaalade arvamiseks kõrgendatud avaliku huviga alade hulka, kui nad kasutavad neid metsaalasid igapäevaste tegemiste ja vajaduste jaoks.

Kõrgendatud avaliku huviga metsaaladele koostatakse ala metsatööde kavad kuni 10 aastaks. RMK avalikustab kavad oma kodulehel ning kohaliku kogukonna või elanikega kokkulepitud alad kantakse avalikule kaardirakendusele RMK metsatööde kaart

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk>

Hiiumaa vallas käsitletakse omavalitsusega läbi arutatult kõrgendatud avaliku huviga riigimetsa aladena:

Kõrgendatud avaliku huviga metsaala nimetus	Pindala, ha
Hausma-Paluküla	138
Kärdla linn	378
Luidja-Paope küla	110
Meelste küla	64
Puski küla	37
Ristna-Kalana küla	617
Õngu küla	43
Kokku, ha	1387

Järgnevatel aastatel lisandub KAH-alasid, mis määratletakse valla üldplaneeringus.

Riigimetsade kaart Hiiumaa valla territooriumi kohta Maa-ameti kaardil:

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/rmk?aadress=Hiiumaa%20vald&adshow=1&adfit=1>